

Reglementările internaționale privind operațiunile pacificatoare în conflictele etnopolitice

Ana-Maria BEJAN,
*doctorandă, Institutul de Cercetări Politice
și Juridice al Academiei de Științe a Moldovei*

SUMMARY

International regulations on peacekeeping operations in ethno-political conflicts, grouped according to objective rules in international documents on peace and security in the world, and on guaranteeing the rights of members of ethnic groups form a particular legal framework directed towards maintaining peace in the world through peaceful settlement ethnopolitical conflicts of origin.

Keywords: operations, peace, international topics.

Identificarea problemei de cercetare.

Demersul efectuat urmărește prezentarea și analizarea instrumentelor internaționale care reglementează operațiunile pacificatoare în conflictele etnopolitice.

Am abordat, mai întâi, problematica actelor internaționale care reglementează menținerea păcii și securității în relațiile dintre statele lumii, după care am prezentat actele internaționale care consacră drepturi și libertăți pentru grupările etnice.

Scopul demersului. Din multitudinea de aspecte care au putut fi analizate în legătură cu o temă atât de complexă, am căutat să determinăm o legătură de cauzalitate existentă între actele internaționale care reglementează operațiunile pacificatoare în conflictele etnopolitice, organizarea și desfășurarea operațiunilor de pace și soluționarea practică a conflictelor etnopolitice la scară mondială.

Actualitatea temei. Cercetările efectuate sunt dedicate în întregime reglementărilor internaționale privind operațiunile pacificatoare în conflictele etnopolitice.

Soluționarea pe cale pașnică a conflictelor etnopolitice în lume prezintă o aspirație continuă a civilizației umane în evoluția acesteia la cea mai largă scară, dar și

o activitate specifică desfășurată de către forțele internaționale sub egida Organizației Națiunilor Unite și a instituțiilor cu vocație regională, în vederea asigurării și menținerii păcii și securității internaționale.

Actele internaționale, incluzând, între altele, și norme cu caracter imperativ ale dreptului internațional public, constituie acel cadru juridic pertinent pentru organizarea, desfășurarea și finalizarea operațiunilor internaționale de pace, ele fiind investite cu competențele specifice în baza mandatului să stabilizeze situația din zona afectată de conflictul etnopolitic, să asigure încetarea focului și a violențelor, să creeze pentru părțile implicate condiții favorabile întreținerii unui dialog rezultativ, precum și să protejeze păturile sociale cele mai vulnerabile la cazul unei dispute armate.

Operațiunile de menținere a păcii în lume în plan practic se prezintă a fi necesare pentru aplanarea, soluționarea sau, cel puțin, înghețarea conflictelor iscate, astfel oferind posibilități reale părților implicate să revadă propriile acțiuni și politici și să-și ordoneze contactele pentru stabilirea unui consens și menținerea relațiilor de pace.

Însă, indiferent de gradul de implicare a pacificatorilor internaționali, atât timp cât actorii din teatrul conflictului se vor eschiva de la stabilizarea situației de criză și nu vor tinde spre soluționarea disputei prin măsuri eficiente și concrete, va fi imposibilă reglementarea definitivă a conflictului etnopolitic iscat. Doar atunci când statele lumii, precum și multiplele mișcări cu specific etnic vor dori să conștientizeze faptul că conviețuirea în pace și stabilitate este cea mai optimă soluție pentru ele, va fi reală instaurarea păcii și securității atât de mult protejată de către structurile internaționale în virtutea normelor dreptului internațional public.

Metode și materiale aplicate, rezultate obținute și probleme tratate în cuprinsul articolului. Aceste elemente fundamentale reies, în principal, din însăși metoda analitică a comparației, folosită atât de precursorii dreptului comparat, cât și de juriștii fiecărui sistem juridic ca modalitate de identificare a asemănarilor și deosebiriilor existente între două sau mai multe sisteme de drept.

Dacă analizăm instrumentele internaționale care reglementează operațiunile pacifatoare în conflictele etnopolitice, putem afirma că acestea pot fi grupate în două categorii generice, și anume: actele internaționale care se referă la domeniul garantării și menținerii păcii și securității în lume, inclusiv prin opțiunea recurgerii la operațiunile pacifatoare ca și factor de reglementare a diferendelor internaționale și actele internaționale care consacră drepturi și libertăți specifice pentru grupurile și minoritățile etnice.

Actele internaționale care reglementează menținerea păcii și securității în relațiile între statele lumii. Carta ONU este actul de fundamentalitate care a condiționat stabilirea statu-quo-ului în lumea postbelică, ordonând cursul de pace al relațiilor interstatale mai mult decât pentru șase decenii. Astfel, Carta a stabilit în art.

23-51 formarea Consiliului de Securitate care poartă răspunderea principală pentru menținerea păcii și securității internaționale. În îndeplinirea scopurilor propuse, Consiliul acționează în numele tuturor membrilor organizației și în conformitate cu scopurile și principiile ONU.

Prima funcție ce revine, în acest scop, Consiliului de Securitate este cea de prevenire a conflictelor, prin rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale, în conformitate cu prevederile Capitolului VI din Cartă. Consiliul de Securitate poate invita participanții să rezolve diferendul prin mijloace pașnice, poate ancheta orice diferend sau orice situație ce ar putea conduce la nașterea unui conflict sau poate recomanda procedurile sau metodele de aplanare corespunzătoare.

Consiliul de Securitate întreține relații cu organizațiile internaționale cu caracter regional în vederea menținerii păcii și securității internaționale. De asemenea, el colaborează cu organizațiile regionale la soluționarea diferendelor care apar între membrii lor. Carta precizează: „Consiliul de Securitate va încuraja dezvoltarea soluționării pașnice a diferendelor locale prin intermediul unor asemenea acorduri regionale sau organisme regionale” (art. 52, alin. 3).

În esență, Carta ONU constituie principalul instrument internațional, prin prevederile căruia se formează un cadru juridic larg destinat fortificării relațiilor de pace și securitate internațională, asigurând coexistența pașnică între diferite popoare și națiuni ale lumii, inclusiv cele care locuiesc în limitele teritoriale ale unui singur stat. Anume prin punerea în aplicare efectivă a dispozițiilor Cartei ONU este posibilă organizarea și desfășurarea operațiunilor pacifatoare internaționale sub auspiciile Națiunilor Unite, dar și sub egida organizațiilor internaționale cu vocație regională.

Tratatul NATO, fiind documentul de bază care reglementează activitatea,

structura, funcțiile și competențele blocului politic și militar occidental, la rândul său, prevede că statele semnatare sunt hotărâte să-și unească eforturile în scopul apărării colective și al păstrării păcii și securității, ele căutând să promoveze stabilitatea și bunăstarea zonei nord-atlantice. În conformitate cu prevederile Cartei Organizației Națiunilor Unite, statele-semnatare ale Tratatului Organizației Atlanticului de Nord se angajează să soluționeze prin mijloace pașnice orice diferend internațional în care ar putea fi implicate, astfel încât să nu se aducă atingere păcii și securității internaționale, precum și justiției, și să se abțină în relațiile internaționale de la recurgerea la amenințarea cu forța sau la folosirea forței în orice mod incompatibil cu scopurile Organizației Națiunilor Unite (art.1).

Statele-membre ale NATO vor contribui la dezvoltarea relațiilor internaționale bazate pe pace și prietenie, prin consolidarea instituțiilor lor libere, prin asigurarea unei mai bune înțelegeri a principiilor pe care sunt fondate aceste instituții și prin promovarea condițiilor de asigurare a stabilității și bunăstării. Astfel, aplicarea forțelor armate devenind un ultim mijloc de soluționare a oricăror diferende sau conflicte.

În conformitate cu art. 5 din Tratatul Atlanticului de Nord, părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord ca, dacă are loc asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la auto-apărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte Părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-

atlantice. Orice astfel de atac armat și toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea și menținerea păcii și securității internaționale.

Este necesar de a remarca faptul că Tratatul NATO constituie acel cadru de drept în conformitate cu care se mandatează operațiunile de menținere a păcii desfășurate de către blocul politic și militar.

Actul Final de la Helsinki, documentul care a constituit un cadru legal pertinent pentru ordonarea relațiilor între statele spațiului paneuropean în vederea edificării unui parteneriat durabil de stabilitate, a proclamat și a detaliat conținutul a zece principii de drept internațional, care au stat la baza construirii unei noi Europe în spirit reciproc de colaborare între state și națiuni, printre care se numără egalitatea suverană, renunțarea la forță sau la amenințarea cu utilizarea acesteia, inviolabilitatea frontierelor, integritatea teritorială a statelor, soluționarea pașnică a disputelor, neintervenția în afacerile interne, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, egalitatea în drepturi și autodeterminarea popoarelor, cooperarea între state, executarea cu buna-credință a angajamentelor asumate în virtutea dreptului internațional public.

În limitele juridice impuse prin Actul Final al Conferinței de la Helsinki pentru Securitate și Cooperare în Europa, își desfășoară activitatea pacificatoare și OSCE, fiind una dintre organizațiile internaționale regionale care își propun drept scop menținerea păcii și securității în lume.

Carta Ligii Arabe¹, instrumentul internațional de bază care reglementează relațiile între statele lumii arabe, enunță crearea Ligii, obiectul principal al activității acesteia fiind asigurarea de relații mai strânse între statele-membre, coordonarea acțiunilor lor politice în vederea salv-

gard rii independen ei  i suveranit  ii lor, a preocupării fa   de problemele statelor arabe  i de interesele acestora. Conform prevederilor Cartei respective, statelor-membre nu le este permis să se atace între ele, din contra, ele au obliga ia de a interveni de partea membrilor, în cazul în care ace tia sunt supu i unei agresiuni din afară, în vederea respingerii actului de agresiune. Consiliului Ligii Arabe  i revine rolul de mediator însărcinat să asigure că disputele care pot conduce la război între două state-membre sau între un stat-membru  i un alt stat, vor fi solu ionate pe cale pașnică.

Deci Carta Ligii Arabe constituie documentul internațional principal care asigură securitatea  i stabilitatea în statele arabe ale Orientului Apropiat, dar  i în cele din nordul  i centrul continentului african.

C t prive te securitatea din regiunea Europei Occidentale  i Centrale, **Tratatul privind Uniunea Europeană**² pune în aplicare o politica externă  i de securitate comună, în cadrul căreia Uniunea poate recurge la mijloace civile  i militare, incluzând ac iunile comune în materie de dezarmare, misiunile umanitare  i de evacuare, misiunile de consiliere  i de asisten   în probleme militare, misiunile de prevenire a conflictelor  i de men inere a păcii, misiunile for elor de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiunile de restabilire a păcii  i opera iile de stabilizare după încetarea conflictelor. Toate aceste misiuni pot contribui la combaterea terorismului, inclusiv prin sprijinul acordat   rilor terțe în combaterea terorismului pe teritoriul acestora (art. 43, alin.1). Angajamentele  i cooperarea în acest domeniu sunt conforme cu angajamentele asumate în cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord  i Cartei ONU, care r m n pentru statele-membre ale acestei organiza ii fundamentul apărării lor colective  i cadrul de punere în aplicare a acesteia.

Actele internaționale care consacră

drepturi  i libert  i pentru grupările etnice. Declarația Universală a Drepturilor Omului³, primul act internațional al lumii postbelice, care stabile te o serie de drepturi inalienabile fiin elor vii, cuprinde 30 de articole care garantează drepturi atât civile, c t  i politice pentru toate fiin ele umane excluz nd orice fel de discriminare. Astfel, este interzisă orice metodă de discriminare bazată pe deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine socială sau națională, avere, na tere sau orice alte împrejurări. Subliniem că, Declarația Universală a Drepturilor Omului, de i nu constituie un tratat internațional în sensul dreptului internațional public, nebeneficiind deci de for a juridică imperativă, prezintă un act fundamental care pentru prima dată în istoria contemporană postbelică a proclamat cele mai principale drepturi ale omului la cea mai largă scară.

Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului  i a libertăților fundamentale⁴, instrumentul european care instituie un mecanism distinct de protecție a drepturilor recunoscute fiin ei umane în spa iul paneuropean pus în sarcina Cur ii Europene a drepturilor omului, fiind cel mai des reclamat de către justi abili europeni în vederea apărării prerogativelor subiective consacrate, nu con ine nicio dispozi ie expresă care să vizeze situa ia drepturilor grupurilor etnice de pe teritoriul statelor europene-membre ale Consiliului Europei. Însă Convenția consacră drepturi recunoscute oricărei persoane, care au inciden    i în raport cu situa ia grupurilor minoritare, cele mai importante din acest punct de vedere fiind interzicerea discriminării (art. 14 din Convenție), dreptul la interpret în procedurile judiciare civile  i penale (art. 5, alin. 2, art. 6, alin. 1, art. 6, alin. 3, lit. a)  i e) din Convenție), libertatea de întrunire  i de asociere (art. 11 din Convenție), dreptul la instruire (art. 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție), drepturi-

le cu caracter electoral (art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție).

Convenția americană a drepturilor omului⁵, instrumentul principal care garantează un spectru larg de drepturi și libertăți pentru persoanele din teritoriul continentelor americane, menționează, în preambul, ideea de bază a respectării drepturilor fundamentale ale omului. Între principiile Organizației Statelor Americane figurează proclamarea drepturilor fundamentale ale persoanei umane, fără nicio distincție de rasă, naționalitate, religie sau sex. Statele-părți se angajează să respecte drepturile și libertățile recunoscute de Convenție și să garanteze deplinul lor exercițiu tuturor persoanelor ce depind de ele, fără nicio deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, credințe politice, origine socială sau națională, situație economică, naștere sau orice alte condiții sociale.

Convenția americană consacră în mod distinct drepturile la viață, tratamentul uman, personalitatea juridică, libertatea de sclavie, libertatea personală, procesul echitabil, respectarea vieții private, libertatea conștiinței și religiei, libertatea de întrunire și de asociere, libertatea gândirii și exprimării, dreptul la replică, la naționalitate etc. Subliniem că în șirul drepturilor subiective recunoscute indivizilor din teritoriile statelor americane, un loc special îl ocupă cel la protecție egală, toate persoanele fiind egale în fața legii și în afara oricărei discriminări beneficiind de protecția garantată de lege.

Carta africană a drepturilor omului și ale popoarelor⁶, instrumentul de bază care garantează multitudinea de drepturi recunoscute indivizilor de pe continentul african, se referă atât la drepturile omului, cât și la drepturile popoarelor.

Specific Cartei africane este faptul că aceasta se referă nu numai la drepturi, ci și la obligațiile persoanelor. De asemenea, protecția drepturilor omului în sistemul african acordă prioritate încălcărilor masive

ale drepturilor omului și obligației statelor de a interveni prin măsuri adecvate pentru înlăturarea situațiilor create prin asemenea încălcări.

Includerea drepturilor popoarelor în cuprinsul Cartei exprimă importanța deosebită acordată acestora de către statele africane datorită condițiilor specifice în care popoarele Africii au avut acces la viața internațională și a interesului ca asemenea principii să fie respectate de către toate statele lumii și în relațiile dintre statele continentului, pentru afirmarea tot mai deplină a suveranității și egalității lor în concertul statelor lumii.

Carta africană nu prevede în cadrul sistemelor de protecție de pe celelalte continente existența unei curți internaționale a drepturilor omului. În baza Cartei s-a înființat însă o Comisie africană a drepturilor omului și popoarelor, alcătuită din 11 persoane numite la o conferință a șefilor de state și de guvern ai țărilor Unității Africane. Sarcina acesteia este de a face studii și cercetări în domeniu, de a da avize și recomandări cu caracter general privind respectul drepturilor omului, de a pregăti proiecte de legi sau de convenții de codificare și de a propune soluții juridice în cazuri concrete de încălcare a drepturilor omului, îndeosebi atunci când acestea evidențiază încălcări grave sau masive ale drepturilor omului și popoarelor.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice⁷, fiind un tratat internațional cu forță juridică obligatorie, consacră un ansamblu de drepturi fundamentale de specific civil și politic, recunoscute indivizilor civilizației umane la cea mai largă scară.

Art. 2 din Pact cere statelor să ia măsuri pentru ca drepturile tuturor indivizilor de pe teritoriul lor și în cadrul jurisdicției acestora să fie asigurate și respectate fără niciun fel de deosebire, cum ar fi, între altele, și originea națională. Art. 21 și art. 22 din Pact garantează libertatea de întrunire

pașnică  i de asociere, dreptul persoanelor de a ac iona în comunitate cu al i membri ai grupului lor, dreptul de a- i  nfiin a  i administra propriile organiza ii neguvernamentale, asocia ii  i instituții, aceste prerogative reprezent nd una dintre caracteristicile unei societ  i deschise  i democratice.

Art. 27 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile  i politice stabile te că persoanelor aparținând minorităților etnice, religioase sau lingvistice nu li se va refuza dreptul de a se bucura de cultura proprie, de a practica religia lor sau de a- i folosi propria lor limbă, în comunitate cu al i membri ai grupului lor. Art. 19 garantează dreptul la opinie, precum  i dreptul la exprimarea acesteia, fiind un punct de referin   fundamental cu privire la rolul  i locul mijloacelor de informare în societ  ile democratice.

Men ion m că aceste drepturi, împreună cu dreptul la egalitate  i nediscriminare, implică prerogativele persoanelor aparținând grupurilor etnice, în special minoritare, de a- i organiza via a în conformitate cu aspira iile  i dolean ele proprii, nefiind în mod nejustificat  i condamnable impu i să se conformeze cerin elor grupurilor etnice majoritare ale statului în care locuiesc.

Convenția-Cadru a Consiliului Europei pentru Protec ia Minorităților Na ionale⁸ ocupă un loc relevant în  irul instrumentelor internaționale cu voca ia regională care consacră drepturi specifice pentru reprezentanții diverselor grupări etnice locuind în spa iul european în sens larg, nu include drepturi colective, dar se bazează pe ideea că minorit  ile pot fi ocrotite prin protejarea drepturilor indivizilor aparținând acestor minorit  i. Convenția reprezintă, de fapt, o serie de principii generale, referitoare la drepturile indivizilor aparținând minorităților naționale  i diferitelor grupări etnice minoritare.

Dorim, astfel, să subliniem că  i Convenția-cadru a Consiliului Europei pentru

protecția minorităților naționale constituie un instrument de o importan   cov r itoare pentru asigurarea coexisten ei pa nice a membrilor diferitelor grupuri etnice în teritoriile statelor-membre ale Consiliului Europei.  n pofida faptului că Europa, în special partea occidentală a acesteia, constituie un veritabil exemplu pentru popoarele altor continente de coexisten   în pace  i stabilitate între reprezentanții etniilor majoritare  i cei aparținând grupurilor etnice minoritare, de la începutul mileniului încoace, situa ii conflictuale au apărut  i acolo, implementarea practică  i efectivă a prevederilor Conven iei-cadru fiind deci benefică  i cu referire la statele europene dezvoltate. C t despre statele Consiliului Europei în curs de dezvoltare, men ion m că, spre regretul nostru, Convenția, de i constituie un act internațional proeminent din domeniul protec iei drepturilor grupurilor etnice minoritare, ea nu  i-a găsit mecanisme rezultative de implementare la nivel local, fiind necesare eforturi continue în acest sens.

Documentul de la Copenhaga⁹ sau, desf  urat, Documentul reuniunii de la Copenhaga a conferin ei asupra dimensiunii umane a Conferinței pentru Securitate  i Cooperare  n Europa, este primul act internațional regional, în textul căruia drepturile omului devin un subiect legitim de dialog  i o temă de interes  i de preocupare pentru toate statele-membre ale CSCE. Cel de-al doilea act cuprinde un set de norme privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale  i etnice, abord nd probleme precum nondiscriminarea, egalitatea în fa a legii  i autorit  ilor, utilizarea limbilor minorităților, educa ia membrilor grupurilor minoritare etc. De i nu este un tratat în sensul dreptului internațional public, documentul are importan   legală  i politică, datorită adoptării de comun acord în mod deliberativ de către statele-membre ale OSCE.

Documentul de la Copenhaga, între

altele, a scos în vizor principalele aspecte care necesită a fi tratate pe principii de egalitate și echitate cu referire la grupurile etnice minoritare, statele-semnatare asumându-și angajamente politice și juridice să asigure valorificarea de către reprezentanții grupurilor etnice a plenitudinii de drepturi recunoscute lor, atât cu caracter general garantate oricărui individ, cât și cu caracter special, garantate exclusiv minorităților.

Declarația Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor aparținând Minorităților Naționale sau Etnice, Religioase sau Lingvistice¹⁰ proclamă în cele nouă articole ale sale dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale și etnice de a-și folosi propria limbă, în particular și în public, în mod liber și fără imixtiuni neautorizate sau orice formă de discriminare. Art. 3, alin. 1 al Declarației stipulează că persoanele aparținând minorităților își pot exercita drepturile individual, precum și în comunitate cu alți membri ai grupului lor, fără nicio discriminare. Acest act internațional cere statelor să protejeze existența și identitatea națională sau etnică, culturală, lingvistică sau religioasă a minorităților localizate pe teritoriul său. Declarația garantează libera practicare a propriei religii, limbii și culturii atât în mod particular, cât și în mod public. Reprezentanții minorităților etnice au dreptul de a participa în procesul de guvernare al statului, la libere întruniri fără careva discriminări și limitări neconforme. Textul Declarației obligă statele lumii să întreprindă măsuri pentru a asigura minorităților etnice toate condi-

țiile necesare pentru participarea deplină la dezvoltarea economică și culturală a societății, asigurând implementarea unor politici și programe care să apere interesele legitime ale minorităților etnice. De asemenea, Declarația se referă la o cooperare interstatală în vederea schimbului de informații și experiență pentru a promova înțelegerea și încrederea reciprocă.

Concluzii. În lumina celor relatate, urmează să conchidem că reglementările internaționale privind operațiunile pacifcatoare în conflictele etnopolitice, grupate după criteriul obiectului reglementării în acte internaționale privind asigurarea păcii și securității în lume, și cele privind garantarea drepturilor membrilor grupurilor etnice, formează un cadru juridic particular direcționat spre menținerea păcii în lume prin soluționarea pe cale pașnică a conflictelor de sorginte etnopolitică, care însă în vederea rezultativității activității pacifcatoare trebuie implementat în practică într-o manieră eficientă, responsabilă și conformă de către factorii de decizie internaționali și locali.

Or, anume implementarea faptică corectă a instrumentelor internaționale noatorii ar condiționa ordonarea relațiilor din teren între diverse grupări etnice aflate în contradicție, astfel încât să diminueze tensiunile existente, să asigure supremația valorii umane indiferent de oricare deosebiri și să conducă spre coexistența în pace și stabilitate a membrilor grupurilor majoritare și minoritare în vederea dezvoltării multidimensionale a statelor în care aceștia locuiesc.

NOTE

¹ Carta Ligii Arabe din 22 martie 1945, publicată pe <http://www.mideastweb.org/ara-bleague.htm>

² Tratatul privind Uniunea Europeană, versiunea consolidată. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. C 83/13, 30 martie 2010.

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, publicată pe <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

⁴ Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04 noiembrie 1950, publicată pe http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf

⁵ Convenția americană a drepturilor omului din 22 noiembrie 1969, publicată pe http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm

⁶ Carta africană a drepturilor omului și ale popoarelor din 27 iunie 1981, publicată pe <http://www.hrcr.org/docs/Banjul/afrhr.html>

⁷ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966, publicată pe <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>

⁸ Convenția-Cadru a Consiliului Europei pentru protecția minorităților naționale din 1 februarie 1995, publicată pe <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>

⁹ Documentul de la Copenhaga din 29 iunie 1990, publicat pe <http://www.osce.org/odihr/elections/14304>

¹⁰ Declarația Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor aparținând Minorităților Naționale sau Etnice, Religioase sau Lingvistice din 18 decembrie 1992, publicată pe <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r135.htm>

BIBLIOGRAFIE

1. Carta ONU.
2. Organizația Tratatului Nord-Atlantic, Manualul NATO, 2001, Office of Information and Press, Brussels, Belgium.
3. Carta Ligii Arabe din 22 martie 1945.
4. Tratatul privind Uniunea Europeană, versiunea consolidată. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. C 83/13, 30 martie 2010.
5. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948.
6. Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950.
7. Convenția americană a drepturilor omului din 22 noiembrie 1969.
8. Carta africană a drepturilor omului și ale popoarelor din 27 iunie 1981.
9. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966.
10. Convenția-Cadru a Consiliului Europei pentru protecția minorităților naționale din 1 februarie 1995.
11. Documentul de la Copenhaga din 29 iunie 1990.
12. Declarația Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Persoanelor aparținând Minorităților Naționale sau Etnice, Religioase sau Lingvistice din 18 decembrie 1992.
13. Neagu N. Dreptul internațional aplicabil operațiunilor pentru pace și conflictelor armate. București: Bren, 2005.

Prezentat: 7 noiembrie 2013.

E-mail: bejanana_maria@yahoo.com